

Bývalí političtí vězni po pádu železné opony

Teprve listopadové události roku 1989 umožnily po dvou desetiletích od vzniku K 231 opět uvažovat o vytvoření sdružení, které by v Československu hájilo zájmy bývalých politických vězňů. Jednou z prvních schůzek bylo setkání okolo třiceti přátel 30. listopadu 1989 v pražské hospodě U kotvy. Účastníci schůzky zamýšleli založit organizaci bývalých politických vězňů, která měla sdružovat vězně jak z prvních dvaceti poúnorových let, tak z „normalizačního“ období. K výraznějším propojení okolo úhrů ovšem nakonec nedošlo, neboť se postupně ukázalo, že se názory okolo úhrů na různé otázky rozcházejí.

Dne 18. února 1990 se na pražském Výstavišti uskutečnil sjezd pěti tisíc bývalých politických vězňů, který ustavil Konfederaci politických vězňů Československa jako nástupnickou organizaci K 231. Prvním předsedou byl zvolen Rudolf Pernický a prvním jednatelem Vladimír Štruska (1925–2000). Druhým předsedou konfederace byl od roku 1991 Stanislav Drobný. Od roku 1993 byl v souvislosti s rozdělením federace změněn název organizace na Konfederaci politických vězňů České republiky. Od roku 2003 stojí v čele konfederace Naděžda Kavalířová. Organizace měla v roce 1990 okolo 16 000 členů, nyní žije asi čtvrtina původních členů, většina z nich je starších osmdesát let.

V říjnu 1994 se z Konfederace politických vězňů oddělila menší část členů a založila Sdružení bývalých politických vězňů ČR 1948–1989, jehož předsedou je bývalý předseda pražské organizace KPVP Stanislav Stránský (1922).

ROZŠÍŘENÉ VYDÁNÍ
VĚRNÍ ZŮSTANEME
KONFEDERACE POLITICKÝCH VĚZŇŮ - Pobočka II - PRAHA
BŘEZEN 1993

Jen hlupák a primitiv?

PRVNÍ MÁJ
SE ZKOMUNISTIL ANO NE?

28.X. 1918

VĚRNÍ ZŮSTALI
KONFEDERACE POLITICKÝCH VĚZŇŮ - Pobočka II - PRAHA
BŘEZEN 1993

ŽILI A UMŘELI PRO PRAVDU

JUD. MILADA HORÁKOVÁ
POPPRAVENA 27. 6. 1950

Generál Heliodor PIKA
POPPRAVEN 21. 6. 1949

TGM: „NEPOTŘEBUJEME DUCHOVNÍ LIDSTVENOSTI. NVRŽE VÍRY, ZAVĚ VÍRY V NĚCO VYŠŠÍHO NEŽ JSME MY, V NĚCO VELIKÉHO, VZNĚŠENÉHO A VĚČNÉHO.“

ZPRAVODAJ
KPVP Konfederace politických vězňů České republiky
3
Březen 1993

VĚRNÍ ZŮSTALI
Konfederace politických vězňů České republiky
Březen 1993

KDO NECHCE ZNÁT MNILLOST, SÁM SE S NÍ SETKÁ V BUDOUCNOSTI
DĚJEN 1993-4
Politický měsíčník Sdružení bývalých politických vězňů ČR 1948-1989

SBPVP
Sdružení bývalých politických vězňů Praha 2
192 50

UŽ NIKDY!

1.

STANOVY
Konfederace politických vězňů České republiky

HLAVA I
Úvodní ustanovení

ČL 1

(1) Naven sdružení je Konfederace politických vězňů České republiky (dále jen KPVP).
(2) Sídlem KPVP je ul. Na Strahovské 1, Praha 2, Středočeský územní úřad.
(3) Předsedou KPVP se stává jeden z členů České republiky (dále jen ČR).
(4) KPVP je právní subjekt, který vyvíjí činnost v rámci platných právních předpisů ČR.
(5) KPVP se hlásí k dalším ustanovením předpisů.

ČL 2

(1) KPVP je právnická a s právní osobností.
(2) KPVP je dobrovolně sdružením politických vězňů komunistického režimu bývalého Československa (dále jen KSC) a je prostředím lidských práv a svobod.
(3) Politická vězňů je sdružení, jehož v období od 20. února 1948 do 31. prosince 1989 (dále jen „normalizační období“) byli vězněni pro odboj nebo odpor proti komunistickému režimu.
(4) KPVP je sdružením politických vězňů komunistického režimu.

ČL 3

Poslední KPVP

(1) KPVP hlásí právní subjektivitu právního a občanského, sdružení a sdružení komunistického režimu, a je prostředím lidských práv a svobod.
(2) KPVP vyvíjí činnost v rámci platných právních předpisů ČR.
(3) KPVP hlásí právní subjektivitu právního a občanského, sdružení a sdružení komunistického režimu, a je prostředím lidských práv a svobod.
(4) KPVP hlásí právní subjektivitu právního a občanského, sdružení a sdružení komunistického režimu, a je prostředím lidských práv a svobod.
(5) KPVP hlásí právní subjektivitu právního a občanského, sdružení a sdružení komunistického režimu, a je prostředím lidských práv a svobod.

ČL 4

Základní ustanovení KPVP a kompetence jejího předsedy

(1) Předseda KPVP je předsedou ústředního výboru KPVP (dále jen Ústřední výbor).
(2) Ústřední výbor KPVP má právní osobnost a je prostředím lidských práv a svobod.
(3) Ústřední výbor KPVP má právní osobnost a je prostředím lidských práv a svobod.
(4) Ústřední výbor KPVP má právní osobnost a je prostředím lidských práv a svobod.
(5) Ústřední výbor KPVP má právní osobnost a je prostředím lidských práv a svobod.

1. Časopisy bývalých politických vězňů, které vycházejí v České republice. Konfederace politických vězňů ČR vydává od roku 1993 Zpravodaj KPVP ČR. Sdružení bývalých politických vězňů ČR 1948–1989 vydává od roku 1995 měsíčník Věrní zůstali. Titul s tímto názvem vydávala od roku 1991 pražská pobočka KPVP. Od roku 1996 vychází měsíčník Věrní zůstane, který připravuje pražská pobočka KPVP č. 15. 2. Jedním z tradičních setkání je Jáchymovské peklo. Na fotografiích první shromáždění v Ostrově (květen 1990, zdroj: Archiv Josefa Halley) 3. První strana stanov Konfederace politických vězňů České republiky (2004, zdroj: KPVP ČR)

Na Slovensku vznikla po roce 1989 Konfederácia politických väzňov Slovenska (KPVŠ). Také na Slovensku se bývalí političtí vězňové rozdělili. V roce 1999 vznikl Svět protikomunistického odboje (ZPKO), který převzal od roku 1992 vycházející měsíčník *Svedectvo*. Nadále také existuje KPVS, která od roku 2000 vydává dvouměsíčník *Naše svedectvo*. Slovenské organizace mají necelé tři tisíce členů.

Čeští a slovenští bývalí političtí vězňové jsou členy Mezinárodní asociace bývalých politických vězňů a obětí komunismu (*Inter-Asso*), jejíž předsedou je Chorvat Jure Knezović.

Rudolf Pernický k zákonu o soudní rehabilitaci

Takže bývalí političtí vězni, třebaš a mrtví, zůstávají stále zločinci. A ti, kteří skutečně páchali nanejvyšší kruté zločiny, jsou až dosud bezrestní. Už od počátku, kdy se tvořil zákon o rehabilitaci, usilujeme o to, aby rozsudky komunistické justice byly, co se politických deliktů týče, všechny smeteny. Vždyť je to absurdní: lidé, kteří bojovali proti komunistické diktatuře, která je usnesením Federálního shromáždění z 23. května považována za nelegitimní a zavrženou, jsou za tento boj dosud trestáni. Viníkům se nestalo nic. A přitom vraždili a ničili. Vždyť to jsou otřesné věci, jak si počínal člověk vůči člověku.

(15. červenec 1991, Zdroj: *Respekt*)

genmjr. v.v. Ing. Rudolf Pernický (1915–2005)

V roce 1938 ukončil Vojenskou akademii v Hranicích na Moravě. Za druhé světové války působil v zahraničních jednotkách (vedle jiného jako instruktor pro výcvik československých parašutistů). Na konci roku 1944 byl jako člen paradesantní skupiny Tungsten vysazen na Českomoravské vrchovině. V letech 1945 až 1948 pracoval na ministerstvu národní obrany, absolvoval Vysokou školu válečnou v Praze. V listopadu 1948 byl zatčen a později odsouzen na dvacet let těžkého žaláře. Byl vězěn v letech 1948 až 1960. V roce 1991 byl vyznamenán Řádem M. R. Štefánika a v roce 2005 mu byl propůjčen Řád Bílého lva.

JUDr. Stanislav Drobný (1923)

Původním povoláním právník, absolvent Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. V roce 1949 byl Státním soudem odsouzen za velezradu k třinácti letům těžkého žaláře. Byl vězěn v letech 1949 až 1962, absolvoval celý trest. Po propuštění pracoval až do důchodu jako elektrikář. Od roku 1990 se angažuje v KPVP, nejdříve jako předseda brněnské pobočky, poté stál v čele řadu let jako předseda. V roce 1995 mu prezident republiky propůjčil Řád T. G. Masaryka.

MUDr. Naděžda Kavalířová (1923)

Po únoru 1948 byla z politických důvodů vyloučena ze všech vysokých škol v Československu. Poté pracovala jako zdravotní sestra. V roce 1956 byla zatčena a odsouzena ve vykonstruovaném procesu k pěti letům odnětí svobody. Z vězení byla podmíněně propuštěna v roce 1959. Od roku 1990 se angažuje v KPVP, nejdříve jako místopředsedkyně a od roku 2003 jako předsedkyně. V roce 2006 jí prezident republiky propůjčil Řád T. G. Masaryka. Od prosince 2007 působí jako předsedkyně Rady Ústavu pro studium totalitních režimů.

Teprve po roce 1989 bylo také možné uvažovat o ocenění, rehabilitaci a odškodnění bývalých politických vězňů. Rehabilitace měla v roce 1990 nakonec plošnou podobu, která vyplývala z přijaté legislativy. Soudní rehabilitace byla provedena na základě zákona č. 119/1990 Sb. a následujících předpisů. Její původní podoba vyvolala u řady bývalých politických vězňů velkou kritiku, neboť původně počítala s tzv. zbytkovými tresty. Jak v roce 2006 ukázala kauza Josefa Brykse, nejsou všechny případy doposud zdaleka vyřešeny. Mimosoudní rehabilitace vycházela ze zákona č. 87/1991 Sb.

Jen do konce roku 1992 bylo podle zákona č. 119/1990 Sb. rehabilitovaných 258 618 osob, dalších 4 819 obdrželo rehabilitační výnos od vojenských soudů. Postupně byly prosazeny také restituční (zákon č. 403/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů), odškodnění (zmírnění některých křiv spáchaných komunistickým režimem, zejména zákon č. 217/1994 Sb., nařízení vlády č. 165/1997 Sb., zákon č. 261/2001 Sb., nařízení vlády č. 102/2002 Sb. a 622/2004 Sb., zákon č. 203/2005 Sb., 357/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Velký význam mají i další činnosti organizací bývalých politických vězňů. Patří k nim dokumentační aktivity. Patrně nejdůležitější dopad pro každodenní život členů mají sociální aktivity, zejména kvalitní sociální a důchodové zabezpečení, finanční kompenzace a zdravotní pomoc. Jen částečně byly organizace bývalých politických vězňů úspěšné v otázce právního zakončení protikomunistického odboje. V roce 1993 se v Poslanecké sněmovně podařilo prosadit zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu, který však neobsahuje sankční doložku. Na Slovensku byla přijata obdobná právní úprava (zákon č. 125/1996 Z. z., o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického režimu) a navíc zákon o protikomunistickém odboji (č. 216/2006 Z. z.), obdobnou právní úpravu navrhne v současnosti Senát Parlamentu ČR. Podle názoru většiny bývalých politických vězňů nebylo v oblasti vyrovnávání se s minulostí dosaženo kýžených výsledků, především v potrestání konkrétních viníků a zákazu komunistické strany.

Místa paměti a utrpení

Fotografie pomníku obětí komunismu na pražském Újezdě (foto: Petr Blažek). Věž smrti – vězeňský tábor L ve Vykmanově (foto: Petr Blažek)

Nejvýznamnějšími akcemi bývalých politických vězňů jsou od počátku devadesátých let setkání v Jáchymově (Jáchymovské peklo), poutě v Teplé (společně s bývalými příslušníky PTP) a na sv. Hostýnu, každoroční setkání na Zofíně, návštěva hromadných hrobů politických vězňů v Praze-Dáblicích a v Praze-Motole a řada regionálních setkání. Pravidelně se čestí bývalí političtí vězňové navštěvují se slovenskými přáteli v místech, kde byli vězněni (Leopoldov a Železovce). Po roce 1989 byla také postupně odhalena řada pomníků a pamětních desek, nejnámější na pražském Újezdě. Další je možné nalézt například v brněnských Nových sadech, na hornoslavkovském hřbitově, v Jáchymově nebo na zdi Věže smrti ve Vykmanově. Řada pomníků a pamětních desek byla také odhalena na Slovensku. V Příbrami od roku 1992 existuje především zásluhou Jiřího Majera a Františka Zahradky Muzeum třetího odboje a od roku 2005 je součástí expozice Hornického muzea Příbram Památník Vojna. V Praze působí zejména zásluhou Oty Stehlíka Dokumentační středisko KPVP ČR.

Ukázka z eseje Jiřího Nehněvajy (Amnézie české společnosti a její příčiny, 1966)

Političtí vězňové tedy v převážné většině představují generaci dnešních dědečků a babiček i pradědečků a prababiček. Je to skupina, která rychle vymírá. Ale naděje, že po jejich „odchodu ze životní pouti“, kterou prošli, s nimi nějakým způsobem „odejde“ i problém vězňů stalinické epochy v Československu a že ztratí svou relevanci, je iluzorní. Žijí přece a budou žít jejich synové a dcery a jejich rodiny, potomci politických vězňů komunistickým režimem přímo a tvrdě postižených...

Zalářování, pronásledování a zneuznání. Svědectví ještě žijících obětí stalinismu v českých zemích. Brno 1997, s. 109.

